

Ludwig Van Beethoven ve Johann Nepomuk Mälzel'in Metronom Üzerinden İlişkisi

The Relationship of Ludwig Van Beethoven and Johann Nepomuk Mälzel Through the Metronome

Göknül ÖZKÖK SEZENER¹

¹Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul Devlet Konservatuvarı, İstanbul, Türkiye

Sorumlu yazar /

Corresponding author : Göknül ÖZKÖK SEZENER

E-posta / E-mail : goknil.sezener@msgsu.edu.tr

ÖZ

Tarih boyunca müzik, bestecilerin gerek müzikal gerek teknik olarak, farklı ve yeni fikirlerle ürettikleri eserlerle değişime uğramıştır. Kimi besteciler bir çağın sonu, kimi ise yeni bir çağın ve sanat akımının başlangıcı olmuşlardır. Bazı besteciler kendi yaşadıkları dönemde, müziğe yeni bir bakış açısı ve yenilikler getirerek kendisinden sonra gelen çağa ilham kaynağı olmuşlardır. Ama hiç bir besteci, sonat, konçerto, oda müziği ve senfoni formunu Ludwig van Beethoven kadar, neredeyse ulaşılmaz olarak nitelenen düzeyde yukarı taşımamıştır. Klasik Dönem'den Romantik Dönem'e geçişte bir dönüm noktası olarak yerini alan bestecinin eserleri her iki döneme ait olarak incelenmektedir. Bu nedenle yaşadığı dönemde eserlerinde yaptığı cesurca yenilikler kabul görmüş, alkışlanmış ve itibar gören bir besteci olarak müzikte bir devrim yaratmıştır. Döneminin siyasal çalkantıları, halk ayaklanmaları ve savaşlar, Beethoven'ın toplumsal konulara ve sorunlara çözüm odaklı ilgisi, tüm yazışmaları, söylemleri ve en önemlisi müziğinin içinde de yer buluyor.

Bu çalışmada yenilikçi ve dünyanın değişimine açık bir kişilik olan Ludwig van Beethoven'ın, müziğinde yarattığı değişikliklere ek olarak; bir 19. yüzyıl icadı olan ve patenti Alman mucit, müzisyen, gösteri dünyasında ilginç icatlarla projeler tasarlayan Johann Nepomuk Mälzel'e ait metronomla olan ilişkisi, eserlerinde ilk kullanımı ve bu mucitle olan müzikal ortaklıklarına ilişkin süreç yer alacaktır.

Anahtar Kelimeler: Beethoven, Mälzel, Metronom

ABSTRACT

Throughout history, music has been transformed by composers' works, both musically and technically, with different and new ideas. Some composers marked the end of an era, while others marked the beginning of a new era and art movement. Some composers brought a new perspective and innovations to music in their own time and inspired the ages that came after them. But no composer has elevated the sonata, concerto, chamber music and symphony form to a level that is considered almost unattainable like Ludwig van Beethoven. The works of the composer, who took his place as a turning point in the transition from the Classical Period to the Romantic Period, are analyzed as belonging to both periods. For this reason, he revolutionized music in his time as a composer whose bold innovations were accepted, applauded and respected. The political upheavals of his time, popular uprisings and wars, Beethoven's solution-oriented interest in social issues and problems, all find a place in his correspondence, discourse and most importantly in his music.

In this study, in addition to the changes that L.v. Beethoven, an innovative and open personality to the changes in the world, created in his music; his relationship with the metronome, which is an 19th century invention and patented by Johann Nepomuk Mälzel, a German inventor, musician and designer of interesting inventions and projects in the world of show business, his first use in his works and the process of his musical partnerships with this inventor will be included.

Keywords: Beethoven, Mälzel, Metronome

Başvuru/Submitted : 11.09.2024
**Revizyon Talebi/
Revision Requested** : 13.11.2024
**Son Revizyon/
Last Revision Received** : 21.11.2024
Kabul/Accepted : 23.11.2024
**Online Yayın /
Published Online** : 26.11.2024

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

EXTENDED ABSTRACT

In the process of music from the earliest ages to the present day, we see many innovations and changes from note writing to the harmony system, from the change of instrument forms to the development of instrument playing techniques. Along with the changing civilization, art has become a mirror of all these developments and changes in proportion to the development of social consciousness and culture. From the Middle Ages to the Renaissance, from the Baroque Age to the Classical Age and until the 20th century, wars, political history, economic revolutions, popular uprisings, the industrial revolution, new inventions, developments in the world of medicine, these changes, along with the wars in the world, political history, economic revolutions, popular uprisings, the industrial revolution, new inventions, developments in the world of medicine, have created the need for renewal and opposing currents in science, philosophy, literature, music and all different disciplines of art. When we look at the entire history of humanity, the concepts and values that enable a society to live in a certain order weaken over time and need change and renewal. At this point, it becomes inevitable for societies to turn to new ideas and new pursuits. In the second half of the eighteenth century, we can see how this changed as a result of great and rapid changes. In the previous century, the understanding of art was completely dominated by the palace, but towards the end of the century, as a result of the movement in society, it is seen that it slowly but surely began to change. The transition of art from one class to another, the replacement of ornaments in painting and music with thought and expression is the beginning of a great change. This search for new ideas and new concepts is the harbinger of the "Age of Enlightenment". Again, the popular uprising that erupted at the end of the century and started with the French Revolution is the beginning of a movement to spread a pioneering thought, with the realization that a person's mind and thoughts should not be ruled by an authority other than himself. This is the desire to add value to one's life with one's intellect and cultural structure, the desire for a new beginning that emerged with a kind of enlightenment impulse, and a view completely opposed to the system of thinking and acting with the ideas of an authority. It is an effort to take art and the cultural values of society out of the confines of the palace and put them within the reach of the people, the middle class. The reason why we are talking about this great 19th century movement is that we will also talk about the innovations in music and works of Ludwig van Beethoven, who is considered an important musical revolutionary of this era. While talking about his works, especially without ignoring the political and social conditions of his time. Because the mastery of Beethoven's works and the innovations he brought to music led to the emergence of a musical understanding beyond his time. In addition to introducing innovations to music as a form in his own time, the fact that he made a name for himself as a pianist with an advanced playing technique brought the symphony form, as composers call it, to an unattainable place in the generations that followed him. His serious interest in philosophy and literature, and his friendships with important poets and writers of his time enabled him to incorporate his own worldview into his music. For this reason, he was a musician who emphasized that morality and virtue, unity and solidarity are the most valuable concepts that humanity should possess, and drew attention to the richness of nature and love, thought and knowledge. In addition to the innovations he brought to some forms in music, the fact that he was open to innovations in other European countries, that he researched and took them into consideration, were among the main reasons that carried his compositional skills forward. The first reason why the German engineer and inventor Johann Nepomuk Mälzel and Ludwig van Beethoven, who was the owner of many inventions during his lifetime and also pursued other inventions and contributed greatly to their development, came together in all this mobility in Europe was a musical partnership. This partnership caused these two names not to meet for a long time as a result of a great controversy, but in the following years, when Beethoven was close to losing his hearing completely, he was reunited with the help of Mälzel. With this second meeting, we see a process of great importance in music history. If we divide this process into certain headings; we can examine how political changes and wars throughout the century were seen by an artist, how much they transferred them to their works, and the dynamics that inspired inventors like Mälzel and enabled them to transform their inventions into art. From the time when Mälzel and Beethoven came together due to a big concert and the accompanying performances, to the time when Beethoven decided to use metronome markings in his works definitively, to the time when Mälzel designed an invention that could have a small effect on the aural deprivation of this composer whom he respected greatly, and before that, the reasons why their professional relationship was shaken after a project in which these two important names took part together are the topics that will be gathered under the headings.

GİRİŞ

1770 yılında Almanya'nın Bonn kentinde dünyaya gelen Flaman asıllı besteci Ludwig van Beethoven, 1793 yılında yaşamını sürdürmek ve bu kentteki müzik çevresi içinde kendine bir yer edinebilmek amacıyla Viyana'ya geldiğinde, Avrupa'daki en nitelikli müziğin bu kentte olduğu söyleniyordu. Beethoven'ın Viyana'ya kesin olarak yerleştiği bu dönemde "kaliteli müzik", her büyük malikânenin özel orkestrası ya da topluluğu tarafından soylular ve onların konukları için özel olarak icra edilen oda müziği idi. (Knight, 2005) O dönem besteciler, sarayın ya da soylu bir ailenin himayesi altına girerek, kendilerinden istendiği biçimlerde beste yapmak durumundaydılar. Wolfgang Amadeus Mozart da, Franz Schubert de bu zorunluluklardan dolayı memnun olmasalar da, saray tarafından her tür olanağın ve konforun kendilerine sunulması neticesinde, daha iyi eserler verebilmek, iyi müzik yapabilmek adına, istemeyerek de olsa bu duruma boyun eğen bestecilerdendi. Beethoven Viyana'ya yerleştiği ilk günden itibaren bu sistemi reddetmiş, saray çevresiyle ilişkilerini sürdürmesine rağmen saray dışında konserler verebilmek, halkın da müziğe ulaşabilmesi, dinleyebilmesi için mücadele etmiştir. Beethoven'ın Viyana'ya geliş nedenlerinden biri de, büyük besteci Joseph Haydn'ın öğrencisi olmasıdır. Bunu maddi ve manevi olarak sağlayan kişi, Viyana'nın soylu isimlerinden birisi olan ve sanata büyük destek veren aynı zamanda Beethoven'ın de dostu olan Prens Lichnowsky'dir.

Beethoven, Haydn'la sonat ve oda müziği formları çalışmanın dışında, senfoni gibi daha büyük eserler verme konusunda bu usta bestecinin kendisine büyük yarar sağlayacağını düşünmüş fakat bir süre sonra Haydn'ın derslerinden beklediği sonucu alamayacağını anlamıştır. Bonn'dan arkadaşı olan ve eski keman öğretmeni Franz Ries'e yazdığı mektubunda; Haydn'ın üslûbuna ve senfoni yazma tekniğine hayran kaldığını fakat asla cesur ve yenilikçi bir besteci olmamasının kendisine bir yarar sağlamayacağını söylemiştir. Viyana'daki ilk yıllarında armoni ve form üzerinde çalışmış, bu üç temel konuda ileri bir düzeye gelmesinin, müzikal ifadesi ve anlatımını güçlendirmesi açısından önemli olduğu sonucuna varmıştır. Müzikal yaratıcılığının, eserlerinde ancak teknik konularda üst düzey bir yetkinliğe sahip olduğunda farklı ve anlamlı olacağı konusunda ısrar etmiş, oldukça detaycı bir çalışma üslubuna sahip olan besteci, daima mükemmeli hedeflemiş ve yazdığı eserler üzerinde uzun uzun çalışmadan, istediği sonuca ulaşmadan eserini tamamlanmış olarak kabul etmemiştir. Bu mükemmellik arayışı içinde müzikteki amacı sadeliktir. Bir çok taslak yazarak çalışması, eserini son haline getirene kadar taslaklar üzerinde uzun uzun düşünmesi, defalarca değişiklik yapmaktan, yeniden yazmaktan kaçınmaması Beethoven'ın bir besteci olarak en önemli özelliklerindedir. Pek çok alanda yeniliklere ve buluşlara ilgi duyan besteci, günden güne hızla azalan işitme yetisini tamamen kaybetmeden önce bir çözüm bulabilmek umuduyla, doktorlara ve kaplıcalara hatta yeni icatlara kadar pek çok yola başvurmuştur. 1812 yılında tanıştığı mucit, mühendis ve aynı zamanda yetenekli bir gösteri organizatörü de olan Johann Nepomuk Mälzel ile işitme sorununa yardımcı olabilmesi umuduyla başlayan arkadaşlıkları, Mälzel'in o sıralarda üzerinde çalıştığı metronom ve bir diğer icadı olan "*Panharmonikon*" ile iş ortaklığına da dönüşmüştür. Müzik tarihindeki bu müzikal ortaklık, bir tartışma ile sonlanacak fakat bir süre sonra Beethoven'ın gerek sağlığı gerek müziğe tempo ve metronom kullanımı ile ilgili yepyeni bir kavram kazandırmasına kapı açacak başka bir ortaklığa dönüşecektir.

Ludwig van Beethoven'in Müziğine Genel Bakış

Beethoven'ın müziğe getirdiği yenilikler, Alman Kültürü'nün hızla değiştiği ve geliştiği dönem içinde değerlendirildiğinde, bu yükselişi sağlayan iki önemli isim edebiyat alanında Gotthold Ephraim Lessing¹ ile felsefede Immanuel Kant²'tir. (Say, 2012) Eserlerine büyük ölçüde katkısı olan bu iki önemli disiplinin Beethoven üzerinde düşünceye ve ifadeye yönelmesinde de etkisi büyüktür. Müziğinde aradığı ve ulaşmak istediği en önemli detay sadelik ve mükemmelliktir. Beethoven'ın müzikal kronolojisine göre, bestecinin eserleri üç dönem olarak sıralanır. Bonn'da ilk müzik derslerini almaya başladığı, öğretmeni Johann Gottlob Neefe³ ile Johann Sebastian Bach'ın müziğini öğrenmesi, bu eserler üzerinden besteleme teknikleri geliştirerek ilerlediği dönem aynı zamanda Beethoven'ın 1802 yılına kadarki birinci dönemi olarak kabul edilen süreçtir. Viyana'ya geldiği ilk yıllarda Avusturyalı besteci Joseph Haydn'ın öğrencisi olması, klasik dönem üslûbunu en iyi şekilde yansıtan, armonik yapıya ve klasik formlara sadık kalarak yazılmış eserler vermesini sağlamıştır. Bu ilk döneminde yazdığı 1. senfonisi klasik formda, tonalite anlayışı ve armoni kuralları açısından bakıldığında yine Avusturyalı besteci Wolfgang Amadeus Mozart etkisindedir.

Beethoven'ın ikinci dönemi olarak kabul edilen 1802 ile 1815 yılları arasındaki süreç, bestecinin en çok eser verdiği dönemdir. Bu dönem eserleri, artık klasik formların dışına çıktığı, yeni fikir arayışları ve kendi geliştirdiği form anlayışı ile müziğin içindeki dinamizmi, ritmik karşıtlıkları ve müzikal çözümlenmeleri daha görünür hale getirmiştir. 1827 yılına kadar süren üçüncü ve son dönemi ise işitme yetisini neredeyse tamamen kaybetmiş olduğu dönemdir. Müziğindeki ani

¹ Gotthold Ephraim Lessing (22 Ocak 1729 - 15 Şubat 1781) Alman yazar, filozof. Aydınlanma Çağı'nın önde gelen isimlerindedir. Alman edebiyatındaki ilk eleştirmendir.

² Immanuel Kant (22 Nisan 1724 - 12 Şubat 1804) Prusya kökenli Alman filozof. Aydınlanma geleneğinin en önemli öncüsü ve Alman felsefesinin kurucu ismidir.

³ Christian Gottlob Neefe (5 Şubat 1748 - 26 Ocak 1798) Bonn'a yerleştiği dönem L. V. Beethoven'e ilk müzik derslerini veren Alman opera bestecisi ve orkestra şefi.

nüans değişimleri, özellikle 8. ve 9. senfonilerinde orkestra enstrümanlarına yazdığı teknik olarak zorlayıcı ve kalabalık partiler, senfoni formuna duygularını özgürce ifade ettiği yeni bir biçim kazandırmıştır. Bununla birlikte son dönemi; müzikal ifade olarak büyük bir sadelik ve anlamsal arayışa yoğunlaştığı, duyguya ve düşünceye yoğunlaşan müzikal öğeleri bir araya getirmesi açısından önemlidir.

Beethoven'in son döneminde bestelediği eserler, besteciyi Romantik Dönem'in öncüsü olarak tanımlar. Bu tanım, Beethoven'in eserlerinde vurguladığı duygu durumları ve duygusal ifadelere önem vermesi açısından doğru kabul edilebilir. Özellikle piyano eserlerinde klavyenin en tiz ve en kalın oktavlarını kullanmaktan kaçınmamış olması, ses aralıklarını büyüterek müziği hacimlendirmesini ve bir derinlik kazandırmasını sağlamıştır. Besteciliğindeki en önemli özellik, tek bir müzik cümlesi üzerinde uzun uzun düşünüyor olması ve müzikal bağlantıları yalnızca kurallar çerçevesinde değil, farklı bir armonik yapı kullanarak, müziğin ifadesini güçlendirmeye yardımcı olacak şekilde tasarlamasıdır.

Beethoven döneminde, önceki dönemlerdeki konser mekânlarına göre giderek daha büyük salonlara geçilmesi, daha kalabalık bir seyirci kitlesine çalınması, müziğin ses hacminin ve gürlüğünün artması, çalgıların da kendi içindeki gelişimlerine hızla etki etmiştir. Bu gereksinim, özellikle üflemeli çalgıların orkestra içinde daha fazla sayıda kullanılmaya başlanmasıyla, çalgıların kendi biçimlerinden türeyerek çeşitlenmesini sağlamıştır. Piyanonun da mekanik gelişimi bu dönemde hızlanmıştır. Avrupa'yı hatta tüm dünyayı etkileyen kültürel, düşünsel değişimlerin yaşandığı, özgürlükçü ve eşitlikçi düşüncenin topluluklar içinde hızla yayıldığı bir dönemde yaşamış olan Beethoven, müziğiyle ve müzik anlayışına getirdiği yeniliklerle devrim yapmış bir besteci olarak müzik tarihinde önemli bir yere sahiptir. Müziğindeki formlar ve ifadesel farklılıkların yanı sıra, müzikteki tempo anlayışına ilk eserlerinden itibaren titizlikle yaklaşmış, çalınacak eserin icrasında bestecinin istediği tempunun icracı tarafından istendiği biçimde seslendirilmesi konusunda ısrarcı olmuştur. Bu nedenle 1812 yılında tanıştığı Avusturyalı mühendis ve mucit Johann Nepomuk Mälzel'in pek çok icadından birisi olan metronom isimli aygıtı önceleri olumlu yaklaşımla da, daha sonra aygıtın son halini inceleyerek eserlerinde kesin olarak kullanmaya karar vermiştir. Müziğin tempolarını yalnızca "Allegro"⁴, "Moderato"⁵ gibi ifadesel terimlerle belirten önceki dönem bestecilerin aksine Beethoven, müziğin çalınacak mutlak hızı konusunda netlik sağlayabilmesi açısından bu aygıtı yararlı bulmuş, metronomu kullanmaya başlaması ile bestelerinin tempolarını kesin olarak yazmaya başlamış hatta halihazırda yayımlanmış olan eserlerinin yeni baskılarını metronom işaretleri ekleyerek ve yeni baştan düzenleyerek tekrar basılmalarını sağlamıştır.

Johann Nepomuk Mälzel (1772–1838)

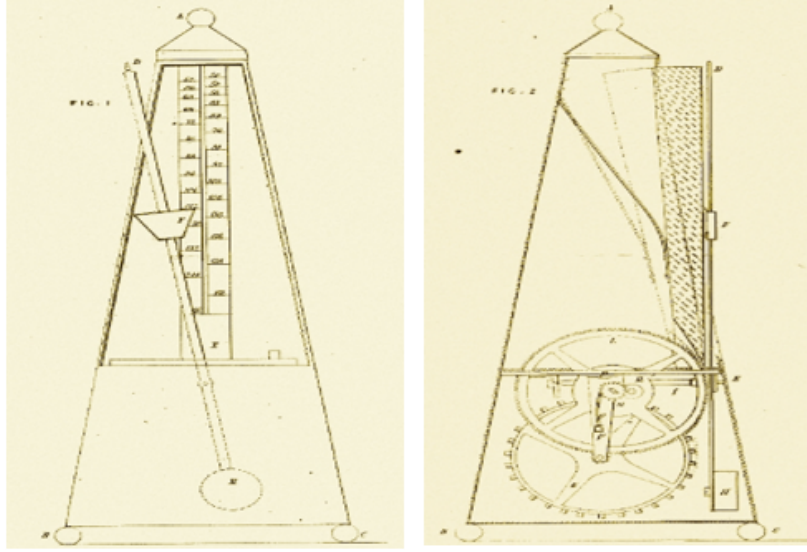
Beethoven'in işitme kaybının hızla artmaya başladığı ve genel sağlığının da oldukça bozulduğu 1812 yılı, tedavisi için farklı doktorları, alternatif ilaçları ve kaplıcaları denediği ama olumlu sonuçlar alamadığı bir yıl olmuştur. Duyabilmesi için ilaçlardan çok mekanik bir işitme cihazına, bunu sağlayacak iyi bir alet arayışına giren Beethoven, aynı yıl Viyana Sarayı'nın mekanikçisi Mälzel'le tanışmıştır.

1772 yılında bir org yapımcısının oğlu olarak Regensburg'da doğan Johann Nepomuk Mälzel, çocukluğundan itibaren pek çok çalgının onarımını ve yapımını öğrenmiş, mühendislik eğitiminden sonra müzik ve makineler konusunda ilerlemeye karar vermiştir. (John & Arrington, 1960) Genç mühendis Viyana'ya yerleştikten sonra insanların makinelere olan merakı sayesinde bu alanda çalışmalar yapmaya başlamış, müzik kutuları ve küçük mekanik otomatlar üreterek bunlardan büyük gelir elde etmiştir. Beethoven'le kurdukları müzikal ortaklığın bir süre sonra büyük bir anlaşmazlığa sona ermesi sonucu bu iki isim tekrar bir araya gelmemiştir. Sonraki yıllarda Mälzel'in yeni çalışmalar için gittiği Paris'te gördüğü, daha önceden başka bir Alman mucit Dietrich Nikolaus Winkel tarafından tasarlanmış olan metronomun çizimlerinden yola çıkarak geliştirdiği ve ismini "Metronom"⁶ olarak değiştirdiği aygıt Avrupa'da oldukça dikkat çekmiştir. Önceden tasarlanmış olan bu aygıtın mekanik yapısına ek olarak kendi hesaplamalarıyla katkılar yapmış ve zaman kaybetmeden bu aygıtın patentini almıştır (Şekil 1).

⁴ Allegro (İt.) Neşeli anlamına gelen müzik terimi.

⁵ Moderato (İt.) Orta hızda anlamına gelen müzik terimi.

⁶ Metronom Yunanca ölçü anlamına gelen "Metron" ve düzen anlamına gelen "Nomos" sözcüklerinden türemiştir. Bir müzik parçasının hangi hızda çalınacağını belirleyen aygıt.

Şekil 1. Mälzel'in Metronom Taslakları

Winkel kendi tasarısı olan bu aygıtın taklit edilerek ve ismi değiştirilerek çalındığını iddia ederek dava açmış fakat patenti Mälzel tarafından çoktan alınmış olduğu için davayı kazanamamıştır.

1812 yılının baharında bir "kronometre" yapımını tamamlamış olan Mälzel, bu aygıtı tanıtmak üzere bulunduğu bir yemekte Beethoven'le tanışmış, (Knight, 2005) bu tanışmanın ardından, bestecinin işitme sorununu en iyi şekilde çözebilecek, "Kulak Trompeti" (Şekil 2) adını verdiği cihazlarının yanı sıra, bestecinin evindeki piyanosunun kapak kısmına yerleştirdiği metal bir levha ile de ses titreşimlerinin besteciye ulaşabilmesini sağlayan bir düzenek hazırlamıştır.

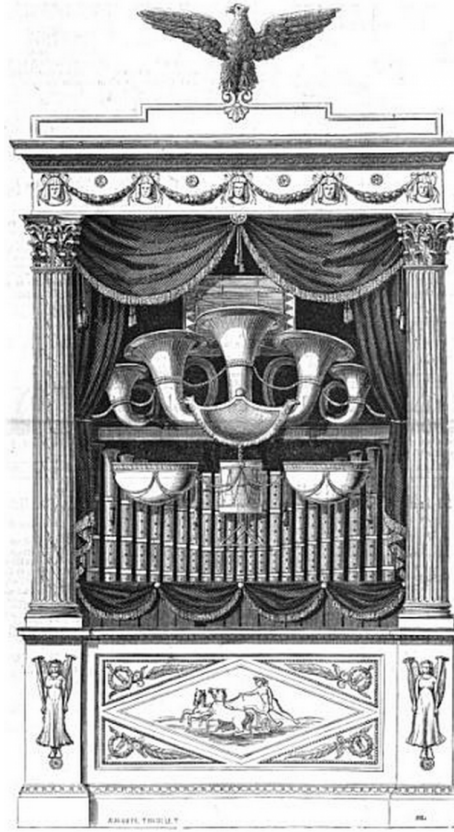
Şekil 2. Mälzel tarafından tasarlanmış Kulak Trompetleri

L.v. Beethoven ve J.N. Mälzel'in Müzikal Ortaklıkları

Beethoven ve Mälzel'i tüm Avrupa'da hızla yayılan özgürlük hareketiyle patlak veren, savaşlar bir araya getirmiştir. Devrimin vaat ettiği yeni çağ umudu, cumhuriyetçilik sözü verip despotluk saçan Napoléon'un⁷ yükselişiyle karanlıklara gömülmüştür. (Lockwood, 2013) Fransa'ya karşı birleşen Britanya, Avusturya ve Prusya, Napoléon'un ordularına karşı direnmeye çalışırken, kültürel ve siyasi olarak büyük ve hızlı değişimler içinde olan Avrupa'da halkın yanı sıra genç sanatçılar da bu despot tavır karşısında kayıtsız kalmamışlardır. Sanatın her alanında eserler üreten sanatçılar, bir yandan savaş stratejisi konusunda üstün bir yeteneğe sahip olan bu komutanın başarısına hayran kalmakla birlikte öte

⁷ Napoléon Bonaparte (15 Ağustos 1769 – 5 Mayıs 1821) Fransız Devrimi Savaşları ve Napolyon Savaşlarına önderlik etmiş Fransız Komutan.

yandan öfke ve korku duyuyorlardır. Napoléon'un Çarlık Rusya İmparatorluğu'na karşı muazzam sayıda bir orduyla sefere çıkmasının ardından uğradığı büyük yenilgi, bu deha komutanın sonunu hazırlayan ilk adım olmuştur. Bu haber Viyana'da büyük sevinçle karşılanmıştır. Bunun üzerine icatlar konusundaki yaratıcılığının yanı sıra halkın ilgisini çekecek gösteriler düzenleme konusunda da başarılı olan Mälzel, Beethoven'e ilginç bir teklif sundu. Kendi icadı olan ve oldukça ilgi gören çalgısı "*Panharmonicon*"⁸ (Şekil 3) ile bir konser vermek için besteciden bu çalgı için bir müzik bestelemesi konusunda ısrar etti. Rusya yenilgisinden sonra Wellington Dükü Arthur Wellesley komutasındaki müttefik güçlerin "*Vitoria*" çarpışmasında Fransız ordusunu yenilgiye uğratması sonucunda, o günlerde kısaca "*Savaş Senfonisi*" olarak anılan, op.91, "*Wellington'un Zaferi*" ya da "*Vitoria Çarpışması*" adlı eser kısa sürede tamamlandı. (Büke, 2014) Fakat yazılan eser Mälzel'in mekanik çalgısı ile seslendirilemeyecek kadar detay içerdiğinden, büyük bir orkestra ile 8 Aralık 1813 tarihinde, Viyana Üniversitesi'nin salonunda seslendirildi. Bu organizasyon Mälzel'e aitti, orkestrayı Beethoven yönetiyordu. Eser tamamen ticari amaçlarla yazıldığından müzik son derece vasattı ama Viyana halkı tarafından çok beğenilmişti. Bu eserin sonraki seslendirilişleri de Beethoven tarafından orkestrayla gerçekleştirilmiş, Mälzel'in icadının kullanılmamasına karşın ünlü mucitin Beethoven'ın aldığı ücretlerden pay istemesi ve eserin hakları konusunda besteciye mahkemeye vermesi, ikisi arasında anlaşmazlığa ve dargınlığa yol açmıştır. 1817 yılında bu dargınlığa son vermek için Mälzel'in, Beethoven'e bir metronom gönderdiği tahmin edilmektedir.

Şekil 3. L'illustration dergisinden Panharmonicon'un çizimi. 25 Mayıs 1846

Metronomun Beethoven Tarafından İlk Kullanımı

Beethoven, gövdesindeki sarkaç üzerine yerleştirilmiş olan ağırlıkların yeri değiştirilerek farklı hızlar elde edilen bir aygıt olan metronomu ilk duyduğunda olumlu bakmamış, temponun ölçülmesi gereken değil, hissedilmesi gereken bir şey olduğunu savunmuştur. (Kolish, 1943) Beethoven'den önce metronoma ilişkin bir süreç olmadığından, Mälzel'in metronomunun geliştirdiği son hali ile bestecinin ikna olduğunu Beethoven'ın dokuzuncu senfonisinin taslaklarını yazarken, yeğeni Karl'a metronom işaretlerini dikte ettirmesinden anlıyoruz.

⁸ Panharmonicon 1805 yılında Avusturyalı mucit J. N. Mälzel tarafından icat edilen, silah sesi, top atışları gibi seslerin yanısıra orkestra çalgılarını da taklit edebilen mekanik bir çalgı.

1817 yılında Beethoven, Hofrat Ignaz Franz von Mosel⁹'e yazdığı bir mektupta metronom hakkındaki düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir. “*Adagio, allegro, (. . .) gibi bu saçma terimleri terk etmeyi uzun zamandır düşünüyordum ve Mälzel’in metronomu bize bunu yapmak için en iyi fırsatı sunuyor. Size söz veriyorum ki bunları yeni bestelerimin hiçbirinde bir daha asla kullanmayacağım.*” (Saving, 2011)

Mektubunda her ne kadar müzikal terimlerin gereksiz olduğunu düşündüğünü dile getirse de, hiç bir eserinde metronom işaretlerinin yanı sıra İtalyanca terimleri kullanmaktan vazgeçmemiştir. Beethoven’e göre, eserin ya da bölümün hızı net olarak metronom işaretleri ile gösterilmeli öte yandan müziğin karakterini ifade edecek terimler yine de kullanılmalıdır. İcracının, bestecinin tam olarak ne istediğini anlaması ve eseri buna göre yorumlaması konusunda bu gerekli ve önemli bir ayrıntıdır.

Bir müzisyenin çalışması sırasında düzenli bir tempo içinde kalmasını sağlayan metronom, bir icracının, bestecinin istediği tempoyu doğru ve net olarak seslendirmesini de sağlıyordu. (Jerold, 2009) Beethoven’ın yaşlılık döneminde, gerek işitme sorununun yarattığı öfke ve bunalım, gerek hırçın ve geçimsiz karakteri nedeniyle eserleri üzerindeki kontrolcü yaklaşımı daha da artmıştır. Yaşadığı dönemde çok ünlü ve önemli bir besteci olan Beethoven’ın eserlerini yayımlayan yayıncılar da bu büyük besteciye saygı duyuyor, eserlerine gösterdiği titizlik karşısında isteklerini geri çevirmiyorlardı. Bu denli detaylarla uğraşan bir bestecinin, metronom gibi müziğin en önemli dinamiklerinden biri olan tempoyu mutlak hale getirmesi, her şeyin kendi kontrolünde olmasını isteyen bir besteci için büyük olanak sağlıyordu.

Mälzel’le yaşadıkları büyük tartışma sonucu ünlü mucitle tamamen ilişkisini kesen Beethoven, Mälzel’den satın almış olduğu kulak trompetlerini sekiz yıl kadar kullanmıştır. İşitme sorununu özellikle beste yaparken az da olsa bu cihazlarla sağlayan Beethoven, kendisine bir özür hediyesi olarak iletiği düşünülen metronoma rağmen Mälzel’le yeniden bir araya gelmemiş fakat mucitin kazandırdığı bu aygıtı desteklemiştir. Kullanmaya başlamasının yanı sıra, Antonio Salieri¹⁰ ile birlikte metronomun önemini ve gerekliliğini savunan bir bildiri de yayınlamıştır. (Young, 1991) Geriye dönük çalışmalarına başlayan Beethoven eserlerine tempo işaretlerini eklemiş, dokuz senfonisinin tamamını, on bir yaylı dörtlüsünü ve pek çok piyano eserini tempoları ile ilgili yeniden düzenlemiştir.

Kendi döneminde bu çok ısrarcı ve aşırı hızlı tempolar, orkestralar ve solo icracılar tarafından güçlük de olsa seslendirilmiş, 20. yüzyıla gelindiğinde ise tempo işaretleri konusunda müzik dünyası ikiye ayrılmıştır. Bazı müzisyenler bu işaretlere sadık kalınması gerektiğini, Beethoven’ın müziğinin bu şekilde ifade edilmesi gerektiğini savunmuş, diğer müzisyenler ise Beethoven’ın sağırlığı nedeniyle bu tempoların ne kadarının gerçek olabileceği konusunda şüpheli yaklaşmışlardır.

SONUÇ

Bu çalışmada, klasik müzik tarihinin en önemli bestecilerinden Ludwig van Beethoven’ın müziğe getirdiği yeni ve dönemine göre farklı ve sıra dışı sayılan tempo anlayışına bir anlamda katkıda bulunmuş olan Johann Nepomuk Mälzel ve bu iki ismin müzikal birlikteliklerinin metronom üzerinden incelenmesi amaçlanmıştır. Aydınlanma Çağı’nın başlangıcı olan bu süreçte, toplumların gelişimi, düşüncenin ve felsefenin Avrupa’dan başlayarak hızla dünyaya yayılması, dolayısıyla bunun en hızlı yolunun da sanat olması göz ardı edilemez bir gerçektir. Siyasi ve kültürel değişimler toplumu hızla etkilemeye başlamıştır. Beethoven’ın yaşadığı dönem, Fransız Devrimi’nin etkileri, savaşlar ve Sanayi Devrimi’nin ardından Romantik Dönem’e uzanan bir süreçtir. Bu süreçte bilim alanındaki büyük gelişmeler de sanat-taki değişimlerin yanı sıra önemlidir. Söz gelimi, bu çalışmanın bir diğer konusu Alman mühendis ve mucit Johann Nepomuk Mälzel’dir. Düzenlediği bir konser organizasyonu için halktan büyük ilgi gören icadı, mekanik bir çalgı olan “*Panharmonicon*” için eser bestelemesi konusunda Beethoven’i ikna etmiş ve bestelenen eserin icrasını büyük ses getiren bir konserle, birlikte gerçekleştirmişlerdir. Konserde eser mekanik çalgı ile seslendirilemeye de, konserin organizasyonunu gerçekleştirmiş olmasının ardından, Beethoven’ın eserini seslendirdiği sonraki dönemlerde Mälzel eserde hak iddia ederek besteciye ticari anlamda büyük sorunlar yaratmıştır. Konserin gerçekleştirildiği 1813 yılı sonrasında metronomun taslaklarını Alman mucit Dietrich Nikolaus Winkel’den çaldığı iddiasıyla, hakkında olumsuz iddiaların ortaya atılması söz konusu olsa da, Mälzel pek çok başarılı icadı ile gelecekte insanlığın makinelere olan merakını ve ilgisini öngören, ilerici düşünceleri ve icatlarıyla önemli bir isimdir. Tüm bu olumsuzluklara rağmen, Beethoven’ın Mälzel tarafından müzik dünyasına kazandırılan metronomun en büyük savunucusu olması, döneminin en önemli bestecisi olarak bu aygıtı tanıtmayı ve ciddiyetle kullanması müzik dünyasında dikkate değer bir fark yaratmıştır.

⁹ Hofrat Ignaz Franz von Mosel (1 Nisan 1772- 8 Nisan 1844) Avusturyalı besteci ve orkestra şefi. Viyana İmparatorluk Sarayı’ndaki pek çok festival ve saray tiyatrosundaki önemli görevleri sayesinde soyluluk unvanı almıştır.

¹⁰ Antonio Salieri (18 Ağustos 1750 – 7 Mayıs 1825) İtalyan besteci, orkestra şefi. Aynı zamanda Beethoven, Schubert gibi bestecilerin öğretmeni.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer Review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Yazarın ORCID ID'si / ORCID ID of the author

Göknül ÖZKÖK SEZENER 0000-0003-2013-333X

KAYNAKLAR / REFERENCES

- Büke, A. (2014). *Beethoven - Müziğin Dönüm Noktası*. Can Yayınları.
- Jerold, B. (2009). Maelzel's Role in Beethoven's Symphonic Metronome Marks. *The Beethoven Journal*, (24), 14-27.
- John, O., & Arrington, J. (1960). John Maelzel, Master Showman of Automata and Panoramas. *The Pennsylvania Magazine of History and Biography*, (84), 56-92.
- Knight, F. (2005). *Beethoven ve Devrim Çağı*. Litaratüe Yayınları.
- Kolish, R. (1943). Tempo and Character in Beethoven's Music. *The Musical Quarterly*, 2(29), 169-187.
- Lockwood, L. (2013). *Beethocen-Müzik ve Hayat*. İş Bankası Kültür Yayınları.
- Saving, M. (2011, Mart). *How Fast Shall We Play*. <https://Thebeethovenproject.com>: <https://thebeethovenproject.com/how-fast-shall-we-play/> adresinden alındı
- Say, A. (2012). *Müziğin Tarihi*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Young, L. D. (1991). Problems Regarding The Metronome Markings. *A Thesis in Music History and Literature*. Texas: Degree of Master of Music.

Atf Biçimi / How cite this article

Özkök Sezener, G. (2024). The Relationship of Ludwig Van Beethoven and Johann Nepomuk Mälzel Through the Metronome. *Konservatoryum – Conservatorium*, 11(2), 416–423. <https://doi.org/10.26650/CONS2024-1548483>